



УДК [378:338.48](430.436.494)

Олеся Самохвал

ORCID iD 0000-0001-7958-945X

кандидат педагогічних наук, докторант кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, 21100 Вінниця, Україна, samohvallesya@ukr.net

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ: СКЛАДОВІ ПРОЦЕСУ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

У статті розглянуто процес розвитку туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи, зокрема Німеччині, Австрії та Швейцарії. Визначено та охарактеризовано основні складові процесу становлення туристичної освіти в німецькомовних країнах, зокрема: економічну, інституційну, дисциплінарну та нормативну. З'ясовано, що складові процесу розвитку туристичної освіти тісно взаємопов'язані та взаємозалежні, що унеможливорює їх аналіз як окремого явища. Розвиток однієї складовою провокує зміни у іншій, створюючи ланцюгову реакцію, яка вибудовує цілісну картину процесу становлення туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи.

Ключові слова: заклади туристичної освіти; майбутні фахівці; німецькомовні країни; розвиток освіти; складова процесу розвитку; туризм; туристична галузь; туристична освіта.

<https://doi.org/10.28925/2226-3012.2018.7.5964>

Вступ. Впродовж останніх десятиліть туризм успішно формує власний соціально-педагогічний і культурно-історичний простір, в межах якого виникає конкуренція, яка, в свою чергу, ініціює нові імпульси для його розвитку та удосконалення. Туристична освіта як важлива складова процесу оновлення та вдосконалення туризму є невід'ємним елементом розвитку національної і світової економіки, а також визначним соціокультурним феноменом міжрегіонального та міжнародного співробітництва.

Розвиток туризму актуалізує проблему підготовки фахівців в системі туристичної освіти, адже будь-які зміни у функціонуванні туризму як галузі потребують відповідних корективів у процесі формування майбутнього фахівця, який буде здатним адекватно відреагувати на професійні виклики.

Актуальність дослідження полягає в тому, що процес становлення туристичної освіти розглядається у загальноекономічній площині розвитку туристичної галузі. Оскільки зародження міжнародного туризму відбулося у Західній Європі, а європейськими країнами-лідерами за кількістю туристичних прибуттів є Німеччина, Швейцарія та Австрія, вважаємо за доцільне дослідити процес розвитку туристичної освіти в цих країнах, об'єднавши їх у лінгвокраїнознавчу категорію «німецькомовні країни».

Варто зазначити, що проблема розвитку туристичної освіти в німецькомовних країнах не була об'єктом наукового дослідження вітчизняних науковців. Деякі українські вчені досліджували особливості її становлення як передумови формування системи професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі в межах окремих німецькомовних територій, зокрема Закордонець Н. (Швейцарія), Кнодель Л. (Німеччина, Швейцарія), Федорченко В. (європейські країни). Зарубіжна наукова спільнота, в свою чергу, присвятила чимало праць дослідженню історичних ретроспектив формування туристичної освіти в окремих німецькомовних країнах, зокрема: Бігер Т., Леман Фрідлі Т., Мюллер Х., Хеллер А., Штампфлі Д. (Швейцарія); Коль М., Мангель Б., Споде Х., Чурченталер П. (Німеччина); Баумгартен К., Вайермер К., Зандгрубер Р. Фукс М. (Австрія); Айрі Д., Трайб Дж. (німецькомовні країни).

Не дивлячись на вітчизняні та зарубіжні наукові розвідки в межах окресленої проблеми, вважаємо за необхідне дослідити особливості становлення туристичної освіти не в окремих європейських країнах, а в цілісній лінгвокраїнознавчій площині, використовуючи системний підхід до аналізу проблеми дослідження.

Отже, **метою дослідження** є окреслити векторні аспекти науково-педагогічного дослідження, дослідити та проаналізувати вплив соціально-економічних процесів на розвиток туристичної

освіти в Німеччині, Австрії та Швейцарії, охарактеризувати історичні передумови становлення сучасної туристичної освіти як категоріальної цілісності.

Визначення складових процесу розвитку туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи. Становлення туристичної освіти в німецькомовних країнах не відбувалось спонтанно, а залежало від певних факторів, які так чи інакше впливали на формування передумов для ефективного її розвитку чи стагнації. Еволюційний процес відбувався на основі споріднених складових туристичної освіти. Досягнення певного рівня розвитку кожної в окремо взятій складовій позитивно позначалося на еволюції не лише туристичної освіти, а й туристичної галузі країни.

Отже, досліджуючи процес розвитку туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи, нами виділено основні його складові, які взаємопов'язані та потребують комплексного дослідження та аналізу, а саме: економічну, інституційну, дисциплінарну та нормативну.

Економічна складова передбачає дослідження політичних, соціально-економічних та демографічних процесів та їх вплив на розвиток туристичної освіти. Нормативна складова висвітлює регулятивно-правову базу функціонування туристичної освіти. Інституційна складова розвитку туристичної освіти охоплює ретроспективний аналіз створення та діяльності закладів туристичної освіти, тобто організації навчального процесу в межах освітніх установ з метою підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі. Дисциплінарна складова, в свою чергу, передбачає дослідження змісту навчального процесу, аналіз напрямів, програм і навчальних планів підготовки майбутніх фахівців. Для з'ясування послідовності розвитку туристичної освіти в німецькомовних країнах, необхідно здійснити ретельний аналіз кожної з основних складових даного процесу.

Економічна складова процесу становлення туристичної освіти в німецькомовних країнах. Економічна складова є однією з найважливіших у процесі становлення туристичної освіти. Так, у середині 80-х–90-х рр. нові конкурентоспроможні суб'єкти сфери гостинності радикально змінили структуру і функціонування туристичної галузі в німецькомовних країнах Західної Європи, що призвело до появи поняття «новітній туризм», якому характерні нові форми управління. Такими суб'єктами вважаються підприємці та підприємства туристичної галузі, зокрема альпійської туристичної індустрії, яка у післявоєнні роки активно розвивалась у німецькомовних країнах, а саме в Австрії, Швейцарії і частково в Німеччині.

Суб'єкти підприємницької діяльності завжди відігравали надзвичайну роль на альпійському

просторі індустрії туризму. Серед випускників середніх та вищих закладів освіти за спеціальностями туристичного спрямування, найбільший відсоток тих, хто застосовував професійні знання, вміння та навички у власному бізнесі (Чурченталер, 1998, с. 23).

У післявоєнні роки, з розквітом масового туризму, більшість власників земельних ресурсів в альпійських країнах змінювали сільсько-господарську діяльність на облаштування власних туристичних об'єктів, невеликих готелів, ресторанів та інші атракцій, в яких самі господарювали. Серед них лише невелика частка була фахово підготовленими підприємцями у розумінні Джозефа Шумпетера (1934) (тобто, підприємства, які зосереджено фокусуються на розробці нових продуктів чи послуг), які були в змозі трансформувати малі туристичні атракції в мегаполіс чи курорти. Більшість новостворених одноосібних чи сімейних туристичних підприємств в Німеччині, Австрії та Швейцарії заходили на ринок надання туристичних послуг з відносно низьким рівнем фінансового та людського капіталу, відсутністю інноваційних технологій та застосування в управлінні «ноу-хау» (Вайермер та Фукс, 2000).

Таким чином, до поки традиційні туристичні послуги місцевих підприємств надавались в потрібному місці і в потрібний час існувала конкурентна рівновага. Конкурентній рівновазі сприяло занижена вартість та доступність традиційного туристичного продукту у вигляді природних атракцій і місцевої інфраструктури, а також низькооплачувана некваліфікована робоча сила (як правило, некваліфіковані сезонні працівники та вмілі місцеві працівники).

Починаючи з 80-х рр. минулого століття, конкурентні умови, що сприяли розвитку традиційних форм туризму кардинально змінилися. У період розквіту масового туризму недиференційованого, консервативного та економного туриста змінює вимогливий, досвідчений і свідомий індивідуаліст. Отже, до кінця 80-х рр. масовий туризм був замінений особистісно зорієнтованим туризмом (Пун, 1993; Вайермер та Петерс, 2000).

В той самий час, провідні світові туристичні компанії (McDonalds, Rezidor (наразі Radisson), Hilton, Eurotours International, Hotelleriesuisse) розпочали активне входження на місцеві туристичні ринки країн Західної Європи, зокрема Австрії, Швейцарії та Німеччині, що також сприяло підвищенню вимог до надання туристичних послуг на місцевому рівні, тобто розбалансувало раніше звичну конкурентну рівновагу (Айрі, Трайб, Бекендорф та Ксіао, (2015)).

Ще одним фактором розбалансування традиційної системи організації туристичної діяльності став процес інноваційної та інфор-

маційної глобалізації суспільства. Інноваційна інформація і комунікативні технології змінювали конкурентність постачальників туристичних послуг, особливо інноваційні технології у туристичній сфері діяльності, як, наприклад, у 1980-тих рр. введення CRS (система онлайн бронювання) та DIS (інформаційні системи подорожей), туристичні веб-сайти тощо. Відповідно, кадровий потенціал туристичної галузі потребував фахової сили, яка складалась з інноваційно освітченого менеджменту та фахово підготовлених підприємців. Як наслідок, відбулися принципові зміни в системі туристичної освіти (Пайн та Гілмор, 1999).

Зрозуміло, що система підготовки фахівців туристичної сфери діяльності в альпійських місцевостях розвинулася відносно пізно. У той час, як у великих міжнародних компаніях вже діяли власні навчальні центри та програми у форматі вузів, індивідуальні туристичні підприємства

мали покладатися на загальнодоступні системи навчання, що також призвело до їх перегляду та вдосконаленню.

Інституційна складова процесу становлення туристичної освіти в німецькомовних країнах. Інституційна складова розвитку туристичної освіти потребувала глибокого аналізу створення та розвитку закладів туристичної освіти в німецькомовних країн Західної Європи, зокрема закладів вищої освіти.

Дані хронологічного аналізу створення закладів туристичного спрямування у німецькомовних країнах (див. табл. 1) свідчать про значне їх зростання у післявоєнні часи, зокрема в Німеччині, причиною слугувала необхідність у висококваліфікованих фахівцях, адже в той час відбувався стрімкий ріст національної економіки, що, в свою чергу, приваблювало світових інвесторів та сприяло приходу на національний ринок провідних світових компаній.

Таблиця 1.

Відсоткове співвідношення закладів вищої туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи (за роками початку підготовки майбутніх фахівців)

Хронологічні рамки	Країна					
	Німеччина		Австрія		Швейцарія	
	кіль-сть	%	кіль-сть	%	кіль-сть	%
1800-1900-ті рр.	-	-	-	-	1	4
1940-1950-ті рр.	1	4	-	-	1	4
1960-1980-ті рр.	7	13	-	-	6	26
1990-ті рр.	17	33	5	55	9	40
2000-ні рр.	26	50	4	45	6	26
20018 р.	51	100	9	100	23	100

Джерело: систематизовано автором.

Отже, систематизувавши хронологічні рамки створення закладів вищої туристичної освіти, можна констатувати, що формування її інституційної бази відбулося у післявоєнні часи, тобто період зародження «масово» туризму у Західній Європі. Означений період, на нашу думку, є початковим етапом формування туристичної освіти третинного рівня. Стрімке зростання кількості закладів вищої туристичної освіти спостерігається у 90-ті рр., безпосередньо в період становлення новітнього туризму, який до сьогодні характеризується сталим розвитком. Це свідчить про популяризацію туристичної освіти в 90-ті рр. та початком становлення її сучасної структури.

Проаналізувавши процес створення закладів вищої туристичної освіти в Австрії, можна говорити, що відставання від держав-сусідів спричинене тривалою політичною кризою в країні (розпад Австро-Угорської монархії в 1918 р.) та повільним відновлення національної економіки держави у післявоєнний період, які пригальмували розвиток туристичної галузі та, відповідно, туристичної

освіти. Це ще раз підтверджує нашу думку щодо синхронності розвитку туризму та туристичної освіти, а також їх залежність від політичних та соціально-економічних чинників.

Дисциплінарна складова процесу становлення туристичної освіти в німецькомовних країнах. Досліджуючи дисциплінарну складову розвитку туристичної освіти, ми з'ясували певну суперечність, яка полягає в тому, що туризм як окрема галузь дослідження вперше з'явився більше 40 років тому, в той час як історія вивчення туризму як навчальної дисципліни триває набагато довше. Підтвердженням цього є згадування у науково-педагогічних працях німецькомовних вчених до початку Другої світової війни таких навчальних предметів, як готельна справа, організація громадського харчування, дозвілля та відпочинок (Еванс та Пікок, 1999).

Масовий розвиток туризму у 1960-х рр. та ключові зміни у вищій освіті сприяють становленню туристичної діяльності як чіткої навчальної дисципліни і предмету дослідження в процесі отримання кваліфікаційних дипломів та освітніх

ступенів. Тобто, можна стверджувати, що у 1960-х рр. було сформовано основу для усвідомлення туризму як дискретної навчальної дисципліни та інноваційної площини наукових досліджень. Одним з результатів такої зміни стало досить феноменальне зростання кількості бажаючих отримати туристичну освіту, яке продовжується і до сьогодні.

Так, проаналізувавши статистичні дані щодо

загальної кількості студентів, вступивших на туристичні спеціальності до вищих закладів освіти Німеччини (див. табл. 2), ми спостерігаємо значне їх зростання починаючи з 2000-х рр., зокрема у 2000 р. 2,874 студентів розпочали навчання за напрямом підготовки «Економіка туризму», а у 2016 р. – 8,655, що свідчить про збільшення студентського контингенту в туристичній освіті Німеччини на 33%.

Таблиця 2

**Кількісний склад студентського контингенту за напрямом підготовки
«Економіка туризму» в закладах вищої туристичної освіти Німеччини
(2000-2016 рр.)**

Рік	2000	2005	2010	2012	2014	2015	2016
Кількість студентів (тис.)	2.874	5.102	7.251	8.235	8.794	9.256	8.655

Джерело: (Statistisches Bundesamt Deutschland; систематизовано автором).

Причина таких змін є досить очевидною. Туризм як галузь рекреації та дозвілля продемонстрував практично безперервне зростання з 1945 р.. Кількість організацій, діяльність яких спрямована на задоволення потреб подорожуючих, розширилися з появою деяких великих компаній, – від авіакомпаній до готельних корпорацій та туроператорів. Означене зростання пропозиції разом із назрілою необхідністю професіоналізації постачальників туристичних послуг відіграло свою роль у заохоченні закладів освіти до задоволення потреб споживачів туристичних послуг та наданні можливостей реалізації професійних завдань туристичним організаціям на відповідному рівні.

Нормативно-правова складова процесу становлення туристичної освіти в німецькомовних країнах. Нормативно-правова складова розвитку туристичної галузі передбачала аналіз створення нормативної бази туристичної освіти як основи для її функціонування. Окрім законів (Закон про професійну освіту, Закон про захист ремісничої праці, Положення про ремесла і професійну освіту (Німеччина); Закон про професійну освіту, Положення щодо професійної підготовки для кожної окремої навчальної професії, (Австрія); Програма стимулювання політики в сфері туризму на 2016-2019, Закон про професійну освіту (Швейцарія)), що сприяли регламентуванню туристичної освіти в німецькомовних країнах, важливе значення становив процес створення соціальних інститутів, які також здійснили вагомий внесок у розвиток освіти.

Створення провідних туристичних організацій в німецькомовних країнах може свідчити не лише про усвідомлення вагомості розвитку національної туристичної галузі та профільної освіти, але й зацікавленість у даному процесі держави й суспільства в цілому. Так, Німецька туристична асоціація (нім. *Deutsche Tourismusverbände*, скор. *DTV*) була заснована в 1902 р.. Швейцарське

центральне відомство у справах туризму (нім. *Schweiz Tourismus*) розпочало свою діяльність у 1917 р.. Значно пізніше був створений Австрійський національний туристичний офіс (1955 р.). Враховуючи факт значного впливу профільних спілок та об'єднань на організацію та якість надання туристичної освіти в німецькомовних країнах, можна припустити, що на початку ХХ ст. в Німеччині, Австрії та Швейцарії розпочався процес законодавчого становлення сучасної туристичної освіти як необхідної складової розвитку туристичної галузі.

Все ж, відповідно до теорії публічного вибору (Буханан, 1999), всі державні витрати підпадають під вплив лобістських організацій і владних груп. Характеризуючи туристичну освіту, ми повинні згадати регіональних можновладців, які намагаються створити професійні школи у своєму регіоні та все ті ж профільні асоціації, які бажають отримати якомога більше спеціалізованих шкіл, для того, щоб створити необхідні умови для професійного становлення своїх членів.

Порівнюючи сферу впливу профільних організацій в Австрії та Швейцарії, можна констатувати, що австрійські промислові спілки та асоціації працівників мають більшу вагомість у організації професійної освіти, аніж у Швейцарії. Міжнародний та, особливо, міжконтинентальний туризм Швейцарії, завдяки своєму нейтральному та ліберальному минулому, установив давні традиції, які не потребують зовнішнього втручання зі сторони новостворених в той час організацій. Отож, можна говорити про те, що Швейцарія набагато раніше розпочала впроваджувати міжнародні навчальні програми з підготовки майбутніх фахівців сфери гостинності, аніж Австрія. Все ж, активна участь профспілок та промислових асоціацій у Австрії та Німеччині інтенсифікує процес розробки вузькопрофільних спеціалізованих програм підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі.

Висновки. Аналізуючи процес становлення туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи можна говорити про те, що зародження туристичної освіти університетського рівня відбулося всередині ХХ ст., про що свідчать дати заснування закладів вищої туристичної освіти. Інтенсивність популяризації туристичної освіти в Німеччині, Австрії та Швейцарії відбувається в кінці ХІХ – на початку ХХ ст., тим самим розпочавши новітню еру становлення туристичної освіти, яка знаменується інноваційною та інформаційною глобалізацією.

Досліджуючи нормативну складову, варто відзначити міжгалузеве нормативно-правове функціонування туристичної освіти, адже реалізація її завдань регламентується законом про професійну освіту, законом про вищу освіту та актами економічного характеру.

Розгляд дисциплінарної складової дає змогу констатувати наявну диверсифікацію програм підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі у закладах вищої освіти німецькомовних країн на

сучасному етапі, що засвідчує потребу у вузькокваліфікованих кадрах для сфери туризму та продовження процесу розвитку туристичної освіти на сучасному етапі, а отже і наукової думки у педагогіці туризму.

Аналіз економічної складової свідчить про безпосередній вплив туристичної освіти на економіку держави, адже забезпечуючи її високоякісними кваліфікаційними та управлінськими кадрами, гарантує економічне зростання та добробут держави, або ж навпаки гальмує процес розвитку та модернізації.

Як вже було наголошено, економічна, нормативна, інституційна та дисциплінарна складові розвитку туристичної освіти тісно взаємопов'язані, унеможливаючи їх аналіз як окремого процесу. Розвиток однієї складовою провокує зміни у іншій, створюючи ланцюгову реакцію, яка й вибудовує цілісну картину процесу становлення. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у визначенні закономірностей розвитку туристичної освіти у німецькомовних країнах Західної Європи.

References

- Airey, D., Tribe, J., Benckendorff, P., & Xiao, H. (2015). The Managerial Gaze : the long tail of tourism education and research. *Journal of Travel Research*, 54(2), 139–151. doi: 10.1177/0047287514522877 (eng).
- Buchanan, J. (1999). *Public finance and public choice: two contrasting visions of the state*. Mass. Cambridge, UK: MIT Press (eng).
- Evans, G., & Peacock, M. (1999). A comparative study of ICT, Tourism and Hospitality SMES' in Europe. In Buhalis, D., & Schertler, W. (Eds.). *Information and Communication Technologies in Tourism*. Conference Proceedings of the Enter conference, Wien, Austria: Springer (eng).
- Pine, J., & Gilmore, J. (1999). *The experience economy*. Bosten, USA: Harvard Business School Press (eng).
- Poon, A. (1993). *Tourism, Strategy and Competitive Strategies*. Wallingford, UK: C.A.B International (eng).
- Schumpeter, J. (1934). *The Theory of Economic Development*. Boston, USA: Harvard University Press (eng).
- Statistisches Bundesamt Deutschland. Retrieved from <https://www.destatis.de> (eng).
- Tschurtschenthaler, P. (1998). Humankapitalentwicklung als tourismuspolitisches Instrument zur Bewältigung der Tourismuskrisis. (Human Resource Development as instrument to accomplish the crisis in tourism). In Weiermair K., Fuchs M. (Eds.). *Rettourism III : Strategiekonferenz : Zukunftsstrategien für eine optimale Humankapitalentwicklung/-verwertung in der Tourismuswirtschaft*. Innsbruck : ITD Eigenverlag, 16–39 (ger).
- Weiermair, K., & Fuchs, M. (2000). The impact of cultural distance on perceived service quality gaps: the case of alpine tourism. *Journal of Quality Assurance in Hospitality and Tourism*, Vol. 1, № 2, 59–76 (eng).
- Weiermair, K., & Peters, M. (2000). Tourist attractions and attracted tourists : How to satisfy today's fickle tourist clientele? *Journal of Tourism Studies*, 1 (eng).

ROZWÓJ TURYSTYCZNEJ EDUKACJI W NIEMIECKOJĘZYCZNYCH KRAJACH EUROPY ZACHODNIEJ: ELEMENTY PROCESU I ICH CHARAKTERYSTYKI

Samokhval Olesia, kandydat nauk pedagogicznych, doktorantka katedry innowacje i technologie informacyjne w edukacji, Winnycia Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Michaiła Kotsyubyskoho, ul. Ostroskogo, 32, 21100 Winnycia, Ukraina, samohvallesya@ukr.net

W artykule rozpatrzono proces rozwoju turystycznej edukacji w niemieckojęzycznych krajach Europy Zachodniej, zwłaszcza w Niemczech, Austrii i Szwajcarii. Określono i scharakteryzowano podstawowe elementy procesu kształtowania turystycznej edukacji w krajach niemieckojęzycznych, m.in. ekonomiczny, instytucjonalny, dyscyplinarny oraz normatywny. Stwierdzono, że składowe procesy rozwoju turystycznej edukacji są ze sobą ściśle powiązane i współzależne, co uniemożliwia ich analizę jako odrębnego zjawiska. Rozwój jednej składowej powoduje przemiany w innej, stwarzając łańcuchową reakcję, która wybudowuje jednolity obraz procesu kształtowania się turystycznej edukacji w niemieckojęzycznych krajach Europy Zachodniej.

Słowa kluczowe: placówki turystycznej edukacji; turystyczna edukacja; turystyka; turystyczna branża; przyszli fachowcy; rozwój edukacji; składowa procesy rozwoju; niemieckojęzyczne kraje.

DEVELOPMENT OF TOURISM EDUCATION IN GERMAN-SPEAKING COUNTRIES OF WESTERN EUROPE: PROCESS COMPONENTS AND THEIR CHARACTERISTICS

Olesia Samokhval, PhD in Pedagogy, Postdoctoral Student, Department of Innovation and Information Technologies in Education, Vinnytsya Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University, 32 Ostrozkogo Str., 21100 Vinnytsya, Ukraine, samohvallesya@ukr.net

The process of tourism education development in German-speaking countries of Western Europe, in particular Germany, Austria and Switzerland is examined in the article.

It is noted that the scientific novelty of the study deals with the analyzes of the process of tourism education development in general economic context of the development of tourism industry in the countries classified in the lingvo-ethnographic category «German-speaking countries».

The object of the study is to outline the aspects of scientific and pedagogical research, to study and analyze the socio-economic processes of the tourism education development in Germany, Austria and Switzerland, to describe the historical preconditions for the development of current tourism education in German-speaking countries of Western Europe as a categorical integrity.

The main components of the process of tourism education development in German-speaking countries, in particular: economic, institutional, disciplinary and normative, are defined and characterized. It was stated that the components of the process of tourism education development are closely interconnected and interdependent, that makes it impossible to study as a separate phenomenon. The development of one component provokes changes in other one, creating a chain reaction that builds a coherent picture of the process of tourism education development in German-speaking countries of Western Europe.

It is defined that the inception of tourism education at university level took place in the middle of the 20th century evidenced by the establishment of higher education institutions with the programs in tourism. The intensity of popularizing the tourism education in Germany, Austria and Switzerland took place at the end of the 20th and early 21st centuries, starting a new period in the developing process of tourism education, that is marked by globalization of innovation and information.

Key words: *tourism education; tourism; tourism industry; future skilled workers; education development; component of development process; German-speaking countries; institutions of tourist education.*

Стаття надійшла до редакції 02.06.2018

Прийнято до друку 27.09.2018